

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/kultura/124758,Zycie-staje-sie-czym-szczegolnym-Miedzynarodowy-Dzien-Tańca.html>

Polska młodzież z Osiedla Polskiego w Valivade podczas wyjazdu do Bombaju na uroczystość „All Nations Ball”, listopad 1943 r. Zdjęcie pochodzi z kolekcji przekazanej do zasobu Archiwum IPN przez Koło Polaków z Indii 1942-1948 (fot. z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

„Życie staje się czymś szczególnym”. Międzynarodowy Dzień Tańca

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: ANNA PŁOŃSKA 29.04.2026

W zasobie Archiwum IPN odnaleźć można materiały, których tematyka doskonale oddaje poczucie wolności wyrażane za sprawą wytańczonej

choreografii. Choreografii, która często przybliżała swoim układem kulturę polską. Kulturę, której swobodnego wyrazu niejednokrotnie brakowało, m.in. w czasie II wojny światowej.

„Życie staje się poprzez taniec czymś szczególnym, budzi w duszy człowieka pogodne poczucie wolności i błogą świadomość jakiejś przemożnej energii, która zdaje się nas unosić w powietrzu”

- tymi słowami polski etnolog i antropolog tańca Roderyk Lange scharakteryzował rolę tej ze sztuk performatywnych.

Dziś, 29 kwietnia, obchodzimy Międzynarodowy Dzień Tańca, ustanowiony w 1982 r. przez Komitet Tańca Międzynarodowego Instytutu Teatralnego.

Od Mazowsza po Bombaj

W przechowywanym w AIPN zespole akt Tajnej Policji Państwowej Oddział w Ciechanowie/Płocku znajdują się dokumenty dotyczące Krystyny Gamdzyk, która została aresztowana w 1944 r. pod zarzutem nauczania dzieci polskich tańców ludowych. Po upomnieniu została zwolniona.

W materiałach przekazanych do Archiwum IPN odnajdziemy wspomnienia o losach znanej pieśniarki, tancerki i aktorki, Hanki Ordonówny.

W materiałach przekazanych do Archiwum IPN przez Koło Polaków z Indii 1942-1948 oraz p. Wiesławę Stypułę odnajdziemy wspomnienia o losach znanej pieśniarki, tancerki i aktorki, Hanki Ordonówny, która w czasie II

wojny światowej została zesłana w głąb Związku Sowieckiego.

Po podpisaniu układu Sikorski-Majski zaangażowała się w działalność kulturalną oraz w akcję niesienia pomocy polskim sierotom. Wiosną 1942 r. drogą lądową dotarła do Indii pierwsza grupa dzieci, a wraz z nimi przyjechała Ordonka, która w pierw w Bandrze, a następnie w Panchgani, uczyła ludowych tańców i pieśni.

Tak zapisała się we wspomnieniach Alicji Walczowskiej:

„Po raz pierwszy ujrzałam Hankę Ordonównę w Aszchabadzie, gdzie [...] przyjmowała transporty dzieci przybywające tam z różnych sierocińców utworzonych na terenie Uzbekistanu, by czekać tam na zapowiadany wyjazd do Indii. [...] Uśmiech nie schodził z jej twarzy, choć już wtedy wiedzieliśmy, że nie była zdrowa. [...] Po przybyciu do Bombaju, Hanka Ordonówna zamieszkała gdzieś w śródmieściu, ale ku naszej radości, odwiedzała nas regularnie i wtedy zbieraliśmy się na rozległych schodach naszej willi, by pośpiewać i posłuchać śpiewu Ordonki. Gdy nadeszło święto 3 Maja, Ordonka zajęła się urządzeniem uroczystej akademii [...]”.

W połowie lipca 1942 r. dzieci przebywające w Bandrze pod ówczesnym Bombajem podzielono na dwie grupy. Pierwszą skierowano do Osiedla Dzieci Polskich w Balachadi, zaś drugą do ośrodka sanatoryjnego w Panchgani. Ordonka, po krótkim pobycie w ostatniej z wymienionych miejscowości, udała się do Bejrutu w Libanie.

Anna Sahanek w czasie jednego ze swoich występów w Osiedlu Polskim w Valivade, 1943-1948. Zdjęcie pochodzi z kolekcji przekazanej do zasobu Archiwum IPN przez Koło Polaków z Indii 1942-1948 (fot. z zasobu IPN)

Polska młodzież z Osiedla Polskiego w Valivade podczas wyjazdu do Bombaju na uroczystość „All Nations Ball”, listopad 1943 r. Zdjęcie pochodzi z kolekcji przekazanej do zasobu Archiwum IPN przez Koło Polaków z Indii 1942-1948 (fot. z zasobu IPN)

Integracja na drugim krańcu globu

Wspomniane ośrodki nie były jedynymi obozami uchodźczymi w Indiach. Największym było Osiedle Polskie w Valivade koło Kolhapuru, które funkcjonowało w latach 1943-1948. Na jego terenie zorganizowano Referat

Kulturalno-Oświatowy, którego pracownicy odpowiedzialni byli za organizację m.in. przedstawień teatralnych, akademii patriotycznych, różnorodnych kursów oraz prowadzenie świetlic.

Wśród dziewcząt, angażujących się w życie artystyczne osiedla w Valivade, była Anna Sahanek, która, dzięki swojemu talentowi, stała się jedną z tancerek grupy Rama Gopala –mistrza klasycznych tańców indyjskich (m.in. tańca kathak).

Już w listopadzie 1943 r. grupa polskiej młodzieży z Valivade zaprezentowała w Bombaju, podczas charytatywnego wydarzenia, tj. „All Nations Ball”, nadwiślańskie tańce ludowe (mazurka, krakowiaka i zbójnickiego). Choreografię opracowały Tatiana Pawłowska, Maria Gimza i Janina Latawiec.

Wśród dziewcząt, angażujących się w życie artystyczne osiedla w Valivade, była Anna Sahanek, która, dzięki swojemu talentowi, stała się jedną z tancerek grupy Rama Gopala –mistrza klasycznych tańców indyjskich (m.in. tańca *kathak*). Już jako debiutantka objechała z występami tanecznymi Indie. Co ciekawe, w latach 30. XX w. Ram Gopal, jako jeden z pierwszych, promował kulturę Indii na Zachodzie, np. w 1938 r. przyjechał z występami tanecznymi do Polski.

**Polska młodzież z Osiedla
Polskiego w Valivade podczas
wyjazdu do Bombaju na
uroczystość „All Nations Ball”,
listopad 1943 r. Zdjęcie pochodzi**

**z kolekcji przekazanej do zasobu
Archiwum IPN przez Koło Polaków
z Indii 1942-1948 (fot. z zasobu
IPN)**

**Hanka Ordonówna (stoi w
kapeluszu) wśród polskich dzieci
w Bandrze, 1942 r. Zdjęcie
pochodzi z kolekcji przekazanej
do zasobu Archiwum IPN przez p.
Wiesława Stypułę (fot. z zasobu
IPN)**

Zespoły tańca

W materiałach archiwalnych znajdujących się w Archiwum IPN odnajdziemy również dokumentację związaną m.in. z: Państwowym Ludowym Zespołem Pieśni i Tańca „Mazowsze”, Zespołem Pieśni i Tańca „Podlasie”, Zespołem Pieśni i Tańca „Pomorze” oraz Stowarzyszeniem Zespołu Pieśni i Tańca ZMS „Wielkopolska”.

Wspominając zespoły folklorystyczne nie sposób nie przywołać polonijnych artystów, tj. Grupę Folkloru Polskiego „Wisła”, która została utworzona w Kurytybie w 1928 r. Jest ona prawdopodobnie najstarszą polską formacją taneczną, która działa do dziś i promuje kulturę polską w Brazylii, a także uczestniczy m.in. w nadwiślańskich festiwalach (Festiwal Kresowa Dusza w Pułtusku, Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie).

Grupa „Wisła” nie jest jedynym polskim akcentem w Kraju Kawy. Jedną z najważniejszych osób związanych z brazylijskim tańcem nowoczesnym jest Yanka Rudzka, tancerka nieco zapomniana w polskim środowisku artystycznym, która zorganizowała Szkołę Tańca Uniwersytetu Federalnego Stanu Bahia. Spektakle muzyczne „Zaczyn” i „Wielogłos”, których premiera miała miejsce parę lat temu, pozwalają przybliżyć odbiorcy artystyczne inspiracje Polki zza oceanu.

Das Original
datiert am 16.3.1972
1972

Geheime Staatspolizei — Staatspolizeistelle Zichenau / Schröttersburg
Nachrichten-Covermittlung

Am 15.3.44
Schönhausen 20

1944/44

F.-S. Nr. 1370

GREKO SCHARFENIESE NR. 151 15.3.444 15,05 =OS=
AN STAPO SCHRÖTTERSBURG.
BETR.: MELDUNG ZU M TAGESRAPPORT.
VORG.: DORTIGE VERFG. V. 27.6.41- B.NR. 11 L -
1619/41 -
AM 3.3.44 WURDE DURCH DEN GEND.-POSTEN BARANOWO
DIE POLIN KRYSZYNA G A M D Z Y K, GEB. AM 11.2.1926
IN BARANOWO, LEDIG, R.-KATH., OHNE BERUF, WOHNH.
INCPRIENTA, KRS. PRASCHNITZ, FESTGENOMMEN UND
DER HIESIGEN DIENSTSTELLE UEBERSTELLT. SIE WURDE
AM GLEICHEN TAGE IN DAS GERICHTSGEFAENGNIS
SCHARFENIESE EINGELIEFERT. DIE G. HAT POLN.
KINDER ALTE POLN. VOLKSTAEUZE GELEHRT UND DIESE KINDER
DANN OEFFENTLICH IM DORF AUFTRETEN LASSEN UND DAFUER
GELD EINGESAMMELT. NACH ABSCHLUSS DER VERNEHMUNG
WERDE ICH BERICHTEN. ---

GREKO SCHARFENIESE B. NR. 11 A - 197/44
I.A. GEZ. HENZE, KS.

**Meldunek dzienny dot.
zatrzymania Krystyny Gamdzyk,
sporządzony przez Geheime
Staatspolizei - Staatspolizeistelle
(Gestapo)
Zichenau/Schröttersburg, 15 III
1944 r. Dokument znajduje się w
zespolu akt Tajnej Policji
Państwowej Oddział w
Ciechanowie/Płocku (z zasobu
IPN)**

* * *

Archiwum Pełne Pamięci jest jednym z projektów IPN, w ramach którego do zasobu zostały przekazane m.in. wspomniane wyżej materiały archiwalne związane z indyjską odyseją Polaków. Każda historia, i ta wielka, i ta mała, zasługuje na opowiedzenie, a portal www.archiwumpamieci.pl pokazuje „okruchy” losów naszych rodaków, które dzięki temu przedsięwzięciu zostaną zapamiętane.

Ocalmy to, co może zostać zapomniane!

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ